

Червоні троянди

Оксана Драгоманова

Ми зустрілись на палубі великого пароплаву, що посувався серед пустелі океану, як плавуче місто.

В першу хвилину я не пізнав її і спинився, придивляючись до неї тільки тому, що мою увагу притягли полиски старого золота, які, ховаючись за обрій, запалило в її кучерях сонце.

Це сяйво в волоссях і вся її постать у блідо-зеленім убранні так гарно відбивалася на сіро-блакитному тлі моря, що я дивився на неї значно уважніше, ніж це дозволено такій поважній і стриманій людині, як я...

Раптом її обличчя засвітилось усмішкою і вона скрикнула, простягаючи мені обидві руки.

– Пане Деметріу?!

– Це ви, пані Ідо? Як мені приємно! – відповів я, пізнаючи з правдивим задоволенням Іду Рафалі, оперову співачку, що я її здимував у різних театрах Європи, де я працював малярем-декоратором.

– Куди ви їдете?

– До Буенос-Айресу. Буду співати у Колоні. А ви?

– Також до Буенос-Айресу. Тільки затримаюсь на пару тижнів у Бразилії.

Далі пішли інші запитання, інші відповіді, незначні, поверхові, але їх вистачило, щоб скасувати роки, які відділяли нас від нашої останньої зустрічі. Трохи згодом нам здавалось, що ми тільки учора бачились та обговорювали якусь деталь декорації у Віденському театрі, де ми працювали разом.

Ми розмовляли, аж поки гонг не покликав нас до їдальні. Тоді розлучились ненадовго, бо умовились вечеряти разом.

Я прийшов перший і чекав на Іду з нетерпінням, яке означало, що я почував до неї більш ніж звичайну симпатію.

Вона прийшла в чорній, низько вирізаній сукні, і легкий грим її обличчя показував, що вона подбала про те, щоб її врода виявилась якнайбільше.

– Яка я рада, – весело мовила вона, сідаючи за стіл, але раптом змовкла і лице її затьмарилося.

Брови зсунулись, погляд встромився в одну точку на столі, наче вона спостерігала щось жахливе. Я подивився в тім самім напрямку, але не побачив нічого надзвичайного. Лиш китиця червоних троянд оживлювала банальне накриття столу.

– Звідкіля ці квіти? Навіщо вони тут? – нервово спитала вона метрд'отеля, що підніс нам картку напоїв.

– Це ті самі, що ви дали покоївці, щоб викинути, – відповів метр. – Мені було шкода цих чудових квітів, вони так гарно прикрашають стіл.

– Ні, ні, ні! – пристрасно вигукнула Іда. – Геть з ними! Киньте їх за борт, у море! Та

щоб нікому не спало на думку ще кудись їх прилаштувати, я зараз покінчу з ними.

Вона схопила квітки, позривала пелюстки, поламала стеблини з такою люттю, ніби нищила щось живе і вороже.

- Тепер заберіть їх, - мовила з жорстокою усмішкою, - це вже не квіти, а сміття.

Метр мовчки відніс понівечену китицю. Я також нічого не спитав, і вона не дала мені ніяких пояснень.

Помалу вона заспокоїлась, і тільки раптова зморшка час від часу на її чолі вказувала, що схвилювання ще турбує її душу.

Пізніше, вночі, коли, спираючись на балюстраду, ми дивились на місяць, що таємничо світив з-поза серпанку, Іда сказала мені:

- Мушу вам оповісти. Мабуть, ви глузуватимете. Це так дивно, так дивно... Ось послухайте.

Мені було шістнадцять років, коли я перший раз отримала червоні троянди. Я не думала тоді про театр. Я спокійно мешкала з батьками в околиці Неаполю. Біля нас мешкав один хлопець, Арнольд. Я знала його змалку, але одного дня ми зрозуміли, що дитяча приязнь перетворилась у кохання. Ще не було мови про одруження ані згадки про майбутнє, але наші серця швидше бились при зустрічі, а при розлуці ми обмінювались боязкими поцілунками.

Одного ранку я знайшла на порозі свого дому китицю червоних троянд.

Я підняла її з радістю, гадаючи, що вони від Арнольда. З насолодою пірнула обличчям у пахучу холоднечу квітів і раптом скрикнула. Шип, гострий, як ніж, уколів мою щоку, і крапля крові заплямила мою хусточку, коли я приклала її до ураженого місця.

Арнольд одразу помітив ранку, коли ми з ним здибались пополудні.

- Що тобі скоїлось, любонько? - ніжно спитав він.

- Пусте, мене вдряпнули троянди. Які вони гарні! Як я тобі вдячна за такий чудесний дарунок!

Арнольд здивувався:

- Про які квіти ти згадуєш?

- Вони не від тебе? Звідки ж вони? Хто міг їх принести?

Ми сподівались, що це помилка чи жарт. Але наступного ранку я знову знайшла при дверях китицю червоних троянд. І так щодня. Ми мучились питанням, хто їх приносив, і не могли розгадати. Даремно я прокидалась удосвіта, квіти завжди перебували раніш.

Нарешті Арнольд вирішив підстежити таємничого посланця. Він простояв без сну цілу ніч біля мого дому і нікого не побачив. На ранок я не знайшла квітів, не було їх і потім, але Арнольд захворів. Мабуть, він простудився тієї ночі. За два тижні він умер.

Іда замовкла на декілька хвилин під впливом сумних споминів, а тоді продовжувала:

- Мій жаль був безмежний. Я присягла, що не вийду заміж. Щоб забутись, я стала студіювати музику і спів. Почалась моя театральна кар'єра. З часом я щораз менше

згадувала трагічні троянди.

Ви знали тенора Риці? Великий артист, чудесний співак і прегарний мужчина. Він був божком усього жіноцтва... і моїм також.

Він покохав мене. Так він мені сказав одного вечора серед лаштунків, коли я чекала свого виступу. Я була дуже щаслива. Співала цього вечора, як ніколи. Мала великий успіх. Моя вбиральня була повна квітів, і між ними я знайшла китицю червоних троянд. При ній не було ніякої картки.

Я не надала цьому великого значіння, але коли й на завтра, і наступних днів таємничий післанець доручав мені червоні троянди, я почала турбуватись. Найуважніші розшуки не вияснили походження квітів.

Я втратила настрій, була пригнічена, нервова. За якусь нісенітницю ми посварилися з Риці. Сезон саме скінчився, я згодилась на першу пропозицію і поїхала співати до Італії. Так зірвався мій роман, дуже неглибокий, як видно.

Пізніше, в різних країнах, я отримувала часом червоні троянди. На диво, вони завжди з'являлись, коли в моєму серці народжувалося нове почуття. Але серед людей, що мені зустрічались, ніхто не притягав мене дуже. Вже давно я не бачила цих квітів. Коли я зійшла на пароплав, мені піднесли троянди, що ви їх бачили. Я не хотіла їх торкати, звеліла викинути, але вони повернулись, ніби хотіли мене попередити.

Вона замовкла, і я почав цілувати її ніжну руку.

Я не злякався, навпаки. Якщо на мене зробило вражіння її оповідання, то тільки тому, що воно вказувало мені, яке значіння вона надавала наглій зустрічі.

Я заспокоював її, знаходив природні пояснення.

– Певне, Арнольд сам приносив вам квіти. Ви пригадуєте, що під час його хвороби їх не було? Щодо пізніших випадків, то нема чого дивуватись, коли хтось невідомий засилав квіти талановитій і чарівній артистці. Якщо він це робить анонімно, то він може мати свої мотиви... Троянди на пароплаві? Хай будуть вони благословенні! Вони з'являються, коли ваше серце відкривається для кохання, кажете ви? То я їх вітаю, як друзів, як вісників щастя.

Що за чудову подорож ми мали! Океан був спокійний, як озеро в лісі. Небо безкрає, блакитне, не нахмурилось ані разу. Так і наша приязнь з Ідою. Щодня ми почували себе ближчими, щодня кохались більше. Коли пароплав прибув до Ріо, де я мав сходити, такий смуток обгорнув нас, що ми вирішили: це буде остання розлука!

Ми постановили одружитись, як тільки я приїду до Буенос-Айресу.

Щоденно я отримував листа від Іди. Вона оповідала свої вражіння з театру, описувала гарну столицю Аргентини, але більш усього писала про свої почуття до мене. Листи наречених! Вони, чудні й смішні для чужих, але скільки щастя дають вони тим, до кого адресовані.

Тільки в останньому листі я відчув тривогу.

"Любий, – писала Іда, – я не хотіла тебе хвилювати, проте краще, щоб ти знав. Вже не раз я дістаю червоні троянди. Вони криваві... страшні! Приїзди, приїзди якнайскорше, заспокій мене, захисти! Я боюсь за наше кохання".

Я людина нашого віку. І на хвилину не приділяв поважної уваги фатальним квітам. Але довідавшись, що Іда сумна і збентежена, я скоротив своє перебування у Бразилії, купив квитка на найшвидший пароплав і післав радіограму Іді, прохаючи про відповідь. Але чомусь її не отримав.

У Буенос-Айресі я просто з порту поїхав до готелю, де мешкала Іда.

- Іда Рафалі тут не живе, - мовив урядовець, переглядаючи список постояльців.

- Куди ж вона виїхала? - спитав я, вражений.

Урядовець заглянув до книжки.

- Нова адреса її не записана.

- Це не може бути! - вигукнув я.

Урядовець уважно подивився на мене.

- Почекайте хвилинку, пане. Я тут новий. Піду спитаю завідувача, може, він щось знає.

Завідувач прибув особисто.

- Родич панни Рафалі?

- Так, так, - відповів я поспішно, відчуючи щось страшне.

- Дуже мені прикро повідомити вас, пане (завідувач зморщився на знак співчуття).

Дуже прикро... Іда Рафалі вмерла п'ять днів тому, і її поховано на цвинтарі Чакаріта.

Вражений, притиснутий одчаєм, ішов я серед нових могил великого цвинтаря, шукаючи ряд і число, що мені подали в канцелярії. І зненацька я побачив щось, після чого вже не вагався. Поспішними кроками прямував я до свіжо насипаного горбика. Майже не було потреби читати на тимчасовому хресті знайоме, рідне ім'я.

Букет, ні, цілий сніп червоних троянд, сяючи вогнем і кров'ю, накривав могилу Іди.

Троянди були свіжі, грізні, переможні. Вони захопили, заховали її назавжди, навіки.

Оповідання Оксани Драгоманової (кузини Лесі Українки) "Червоні троянди" представлено за публікацією 1950-го року у аргентинському (Буенос-Айрес) україномовному журналі "Пороги".